

Підсумовуючи, зазначимо, що реалізація моделі формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця у фаховій підготовці передбачає активний педагогічний особистісно-формульвальний вплив, який має здійснюватися як на окремі компоненти структури творчої особистості майбутнього музиканта-виконавця, так і на творчу особистість в цілому, спираючись на суттєві внутрішні зв'язки між компонентами. Реалізація наведеної моделі, за умов забезпечення єдності її складових частин, спроможна на практиці довести доцільність і ефективність застосування герменевтичної методології в галузі фахової підготовки майбутнього музиканта-виконавця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стась М. І. Методика формування творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Стась Мелінда Іванівна. — Черкаси, 2007. — 207 с.
2. Гуренко Е. Г. Исполнительское искусство: методологические проблемы: учебное пособие / Е. Г. Гуренко. – Новосибирск: Изд. НГК, 1985. – 88 с.
3. Панченко Г. П. Методика розвитку творчих здібностей майбутнього вчителя музики в процесі вокальної підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» / Г. П. Панченко. — К., 2008. — 20 с.
4. Орлов В. Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія: [монографія] / Орлов Валерій Федорович; за заг. ред. І. А. Зязюна. – К.: Наукова думка, 2003. – 263 с.

УДК 159.931/936:378.4-057.875

ДІАГНОСТИКА ПОТРЕБ У ПОШУКАХ ВІДЧУТТІВ СЕРЕД СТУДЕНТІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ

Пашенко С.Ю., к.пед.н., доцент, Мезенцева Є.В., магістр, Юречко В.З., магістр

Запорізький національний університет

У статті наведено результати дослідження, метою якого стало виявлення рівня потреб у пошуках відчуттів серед студентів та викладачів Запорізького національного університету. Для проведення дослідження використовувалася методика М. Цукермана, згідно з якою респондентів поділено на три групи відповідно: люди з високим, середнім та низьким рівнем зазначених потреб.

Ключові слова: відчуття, потреба, девіантна поведінка

Пашенко С.Ю., Мезенцева Е.В., Юречко В.З. ДИАГНОСТИКА ПОТРЕБНОСТЕЙ В ПОИСКАХ ОЩУЩЕНИЙ СРЕДИ СТУДЕНТОВ И ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ВУЗА / Запорожский национальный университет, Украина

В статье приведены результаты исследования, целью которого стало определение уровня потребности в поисках ощущений среди студентов и преподавателей Запорожского национального университета. Для проведения исследования использовалась методика М. Цукермана, согласно которой респонденты были разделены на три группы соответственно: люди с высоким, средним и низким уровнем указанных потребностей.

Ключевые слова: ощущения, потребность, девиантное поведение

Paschenko S.Y., Mezentseva E.V., Yurechko V.Z. DIAGNOSTICS OF REQUIREMENTS IN SENSATIONS SEARCHING AMONG STUDENTS AND TEACHERS OF HIGHER SCHOOL / Zaporizhzhya national university, Ukraine

In article results of research are submitted, definition of level of requirement in search of sensations among students and teachers of Zaporizhzhya National University became the purpose of this research. For research has been used M.Tsukerman's technique according to which respondents have been divided into three groups accordingly: people with high, average and low level of the specified requirements

Key words: sensations, requirement, deviant behaviour

Життєдіяльність людини відбувається у складному та мінливому середовищі, тому вона потребує вміння орієнтуватися в навколишніх умовах і пристосовувати до них свої дії. Знання про зовнішній і свій власний внутрішній світ людина набуває в ході чуттєвого та логічного пізнання дійсності за допомогою пізнавальних психічних процесів: відчуття, сприймання, мислення, уяви. Пізнавальна діяльність завжди розпочинається з чуттєвого відображення світу у відчуттях та сприйманні. Роль відчуття та сприймання в нашому житті настільки значна, що існує потреба у підтриманні інформаційного балансу з середовищем,

порушення якого веде до дезорганізації особистості та розладів у функціонуванні організму. Девіантна поведінка розглядається в психології як бар'єр на шляху формування і становлення особистості в цілому і її громадянської спрямованості зокрема [2].

За деякими даними, потреба в додатковій стимуляції може визначитися певними біохімічними особливостями людини. Так, наприклад, у відомих дослідженнях американського психолога М. Цукермана вивчалася тенденція людини до пошуку нових переживань, прагнення до фізичного і соціального ризику. Цю схильність визначають як «пошук відчуттів». За допомогою спеціального опитувальника можна оцінити потреби людини в новизні, сильних і гострих відчуттях. Встановлено, що індивідуальний рівень потреби у відчуттях має свої біохімічні передумови. Міра потреби у відчуттях негативно пов'язана з рівнем певних біохімічних показників. Але не можна виключити того, що перераховані біохімічні особливості самі виникають як наслідок поведінки, направленої на пошук відчуттів, яка формується в результаті дії будь-яких інших, невідомих в даний час (може бути, і соціальних) чинників [3].

Потреби людини у пошуку відчуттів свого часу також вивчали М. Цукерман, Р. Вілмот, Г. Гельмгольц та інші вчені.

Метою нашого дослідження є вивчення рівня потреб у пошуках відчуттів залежно від віку та пріоритетів студентів і викладачів у задоволенні вищевказаних потреб. Зауважимо, що проведення даного дослідження є актуальним, адже останнім часом у суспільстві спостерігаються часті випадки девіантної поведінки: зниження моральності, пошук молоддю гострих відчуттів через вживання наркотиків, соціальне виправдання негативних зразків поведінки, зміна цінностей, набуття іншого вигляду стосунків між людьми тощо. Часто прояви девіантної поведінки є наслідком незадоволеності потреби у певному виді відчуттів, тобто саме високий рівень потреб у пошуках відчуттів є поштовхом до такої поведінки. Низький рівень потреб призводить до обмеженості особистості, низького рівню її розвитку, несамостійності, нездатності до спілкування [1]. Тому на сьогоднішній день нам важливо дізнатися, чим керуються респонденти в обранні способів задоволення потреб у відчуттях та визначити, до яких саме відчуттів вони прагнуть, і як ці прагнення змінюються з віком. Це допоможе у майбутньому краще розуміти причини дій учнів та студентів і правильно вибудувувати процес їх виховання.

«Пізнай самого себе» - закликав Марк Тулій Цицерон. Тому для реалізації поставленої мети ми провели анкетування, користуючись методикою М. Цукермана, серед 35 респондентів: 20 студентів-старшокурсників та 15 викладачів математичного факультету ЗНУ, більшість з яких жінки. Вік опитаних: від 20 до 60 років. Зауважимо, що вік студентів приблизно однаковий (21 рік), а вік викладачів значно коливається. Методика М. Цукермана дозволяє виділити серед опитаних три групи людей: з високим, середнім та низьким рівнем зазначених потреб, які характеризуються наступним чином:

– **високий рівень** потреб у відчуттях означає наявність потягу, можливо, неконтрольованого, до нових вражень, які «лоскотють нерви», що часто може провокувати випробуваного на участь у ризикованих авантюрах та заходах;

– **середній рівень** потреб у відчуттях свідчить про вміння контролювати такі потреби, про помірність у їх задоволенні, тобто, з одного боку – про відкритість до нового досвіду, з іншого боку – про стриманість і розсудливість у необхідних моментах життя;

– **низький рівень** потреб у відчуттях означає присутність передбачливості та обережності на шкоду отриманню нових вражень (та інформації) від життя. Випробуваний з таким показником віддає перевагу стабільності та впорядкованості перед невідомим та неочікуваним у житті [2].

Логічно припустити, що молоде покоління буде мати вищий рівень потреб у пошуках відчуттів, ніж зрілі люди, тобто відсоток людей, які мають середній та високий рівень потреб, серед студентів буде більшим, ніж серед викладачів і, навпаки, серед викладачів буде більший відсоток тих, хто матиме низький рівень.

У результаті дослідження ми отримали наступні результати: серед викладачів високий рівень потреб мають 6,7% опитаних; середній рівень – 60%; низький рівень – 33,3% (Рис. 1). Серед студентів такі результати: високий рівень потреб – 0%; середній рівень – 95%; низький рівень – 5% (Рис. 2). Загальні результати є наступними: високий рівень – 2,9%; середній рівень – 80%; низький рівень – 17,1% (Рис. 3).

Зауважимо, що більшість студентів, які мають середній рівень потреб у пошуках відчуттів набрали 7-10 балів (ближче до верхньої границі по кількості балів, що відповідає середньому рівню) на відміну від викладачів (6-7 балів). Це говорить про те, що у молодому віці люди потребують більш насиченого емоціями життя. Поясненням цьому ми вважаємо невеликий життєвий досвід.

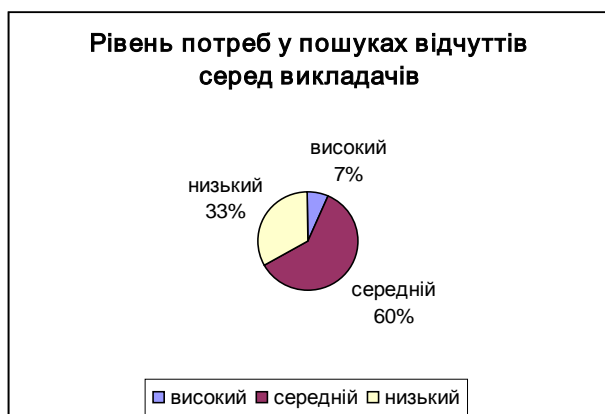

Рисунок 1. Рівень потреб у пошуках відчуттів серед викладачів

Рисунок 2. Рівень потреб у пошуках відчуттів серед студентів

Рисунок 3. Рівень потреб у пошуках відчуттів у вівірці

Відповіді на питання про пріоритети, якими керуються респонденти під час дискусій принесли наступний результат: студенти: не люблять дискутувати – 45%, вважають інакодумців стимулом – 55%; викладачі: не люблять дискутувати – 60%, вважають інакодумців стимулом – 40% (ці та наступні результати систематизовано у таблиці 1). Більш значущий розрив у відсотковому співвідношенні серед викладачів спостерігається через їх зрілість, тобто через відсутність необхідності доводити свою правоту та стверджуватися у суспільстві. Питання про вподобання щодо вибору знайомих студентами розкрило перед нами таку картину: віддають перевагу так званим «відрегульованим», спокійним людям 25%, відповідно, 75% обирають емоційно-виразних особистостей для спілкування з ними, у той час як опитування викладачів принесло такий результат: спілкуються зі спокійними – 47%, із емоційно-виразними – 53%. Ми бачимо, що поріг у результатах серед студентів значно вищий, ніж у результатах викладачів. Пояснити це можна тим, що студентський вік – вік найвищої активності, тому і для спілкування студенти обирають активних людей, це дає їм можливість досконаліше вивчати світ і заявити про власне «Я» у ньому, адже серед неактивних людей не має конкуренції, що мотивує молодь до дій.

Що стосується життєвих пріоритетів, то 20% опитаних студентів обирають життя «на повну», а 80% – спокій та щастя. Серед викладачів спостерігається дещо інша картина: спокій обирають 60%, а протилежне – 40% з опитаних викладачів. Таку картину можна пояснити тим, що молоді люди ще не мають впевненості у тому, що від життя можна узяти якомога більше. Та все ж бачимо, що і в молодому, і в зрілому віці спокій і щастя дорожче. Найгіршим соціальним недоліком 15% студентів вважають «нецікавість», занудність, відповідно, 85% обрали грубощі та невихованість. Серед викладачів

співвідношення у відповідях на це питання таке: перше – 20%, друге – 80%. Результат говорить про вихованість та розсудливість молодого покоління.

У рамках дослідження відповідей на питання про обрання способу роботи, ми отримали результати, які показали, що обрання респондентами відряджень чи роботи на одному місці не дуже залежить від віку (Рис. 8), незначна перевага роботи на одному місці перед роботою з великою кількістю відряджень серед викладачів можна пояснити тим, що більшість викладачів працюють саме таким чином. В обранні отримання заробітної плати студенти віддають перевагу твердому окладові (65%) перед можливістю заробити більше (35%), викладачі ж навпаки: перше – 47%, друге – 53% (Рис. 9).

Таблиця 1 Результати дослідження за окремими показниками

Показники	Сторона питання	Прихильники серед студентів, %	Прихильники серед викладачів, %
Ставлення до дискусій	Дискутують	55	40
	Не дискутують	45	60
Пріоритети в обранні кола спілкування	Обирають спокійних	25	47
	Обирають емоційно-виразних	75	53
Найважливіша мета життя	Беруть від життя якомога більше	20	40
	Обирають спокій та щастя	80	60
Найгірший соціальний недолік	Бути грубим, невихованим	85	80
	Бути нецікавим занудою	15	20
Пріоритети в обранні способу роботи	Велика кількість відряджень	50	40
	Робота на одному місці	50	60
Обрання видів оплати праці	Фіксована сума	65	47
	Сума за угодою	35	53

Якщо розглянути потребу у сенсорних відчуттях, тобто у відчуттях, пов'язаних із механічним впливом на організм (інакше, сенсорні ваблення) [5], то 40% викладачів, наприклад, пірнають у холодну воду, а 60% поступово заходять, звикаючи до неї. Студенти ж віддають перевагу пірнанню (65%) порівняно із поступовим зануренням (35%) (Рис. 4). Майже такі ж результати і у відповіді на питання щодо ставлення до прохолодного дня (Рис. 5). Деякі інші результати маємо у відповідях на питання про прихильність до тілесних запахів (Рис. 6). Деякі варіанти відповідей на окремі питання принесли стовідсотковий результат. Це питання про ставлення до наркотиків та про обрання суспільства, у якому хотілося б жити.

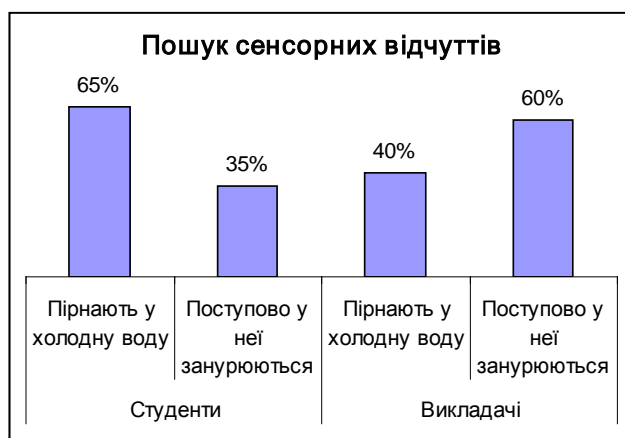

Рисунок 4. Пошук сенсорних відчуттів

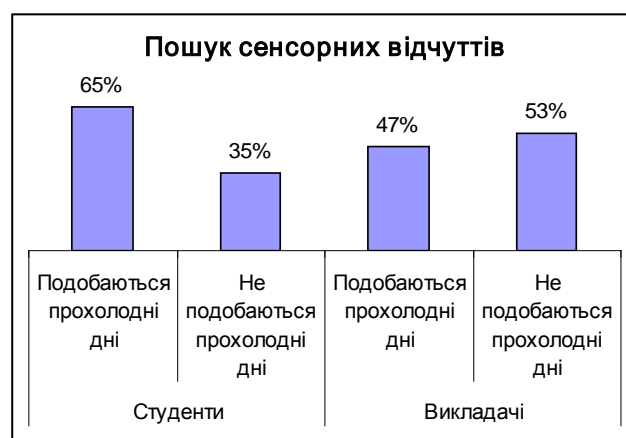

Рисунок 5. Пошук сенсорних відчуттів

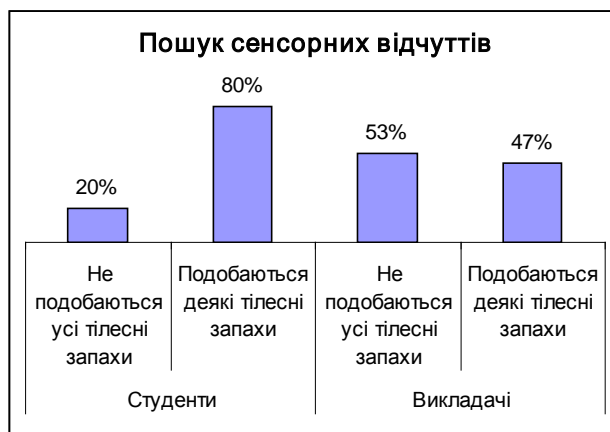

Рисунок 6. Пошук сенсорних відчуттів

У висновку хотілося б зазначити, що результати дослідження підтвердили правильність висунутої нами гіпотези. Більшість студентів дійсно мають рівень потреб у пошуках відчуттів, який є вищим від рівня відповідних потреб викладачів. В окремих показниках стосовно обрання способів задоволення вищезазначених потреб результати викладачів та студентів відрізняються. Це пояснюється різницею у віці, тобто недостатнім життєвим досвідом студентів. Та все ж коливання є незначними, тому що так званої «чистоти експерименту» нам не вдалося досягти, адже респондентами виступали лише викладачі математичного факультету та студенти-старшокурсники (педагоги) того ж факультету.

Загалом, мета дослідження досягнута. Ми дізналися, чим керуються викладачі та студенти в обранні життєвих пріоритетів, до чого прагнуть, що вважають найціннішим у житті, яким чином більшість з них намагаються задовольнити власні інтереси тощо. Дослідження людського прагнення до відчуттів – багатогранний нескінченний процес. На даний момент ще існує багато непідтверджених гіпотез щодо природи прагнення до того чи іншого відчуття, зокрема таких, що ґрунтуються на присутності чи відсутності певних біохімічних показників в організмі людини. Не менш значущим є вивчення причин девіантної поведінки молоді. Тому подальші дослідження в області потреб людини у пошуку відчуттів у перспективі дають надію на досконале оволодіння викладачами майстерністю виховувати свідомих громадян молодій держави, корегуючи поведінку студентів, з огляду на їх прагнення до того чи іншого відчуття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуленко В.В. Життєві сценарії: від етичних відчуттів до сенсорних ваблень. – Доступ за адресою: <http://salus.zp.ua/oznaky-i-grupy/gulenko-v-v-zhynennye-scenariji-vid-etychnyx-vidchuttiv-do-sensornyx-vablen/>
2. Психологія: Підручник для студентів вищих навч. закладів / Трофімов Ю.Л. – К.: Либідь, 2001. – 560 с.
3. Райгородский Д.О. Психодиагностика. Методики и тесты: Учеб. пособие, 2008. – 672 с.

УДК 378.014.553

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ В ПЕРІОД НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Потопа К.Л., к. пед. н.

Криворізький факультет Запорізького національного університету

У статті розглянуто теоретичні основи вивчення умов гендерної соціалізації в період навчання у вищій школі

Ключові слова: гендер, гендерні стереотипи, гендерна соціалізація, гендерна ідентифікація, гендерна роль, професійна підготовка.